

КОМИСИЯ НА ЕВРОПЕЙСКИТЕ ОБЩНОСТИ

Брюксел, 22.10.2007
СОМ(2007) 642 окончателен

**СЪОБЩЕНИЕ НА КОМИСИЯТА ДО СЪВЕТА И ЕВРОПЕЙСКИЯ
ПАРЛАМЕНТ**

Доклад за напредъка по стратегията за устойчиво развитие през 2007 г.

{SEC(2007)1416}

СЪДЪРЖАНИЕ

1.	Въведение	3
2.	Осигуряване на съгласуваност между различните стратегиите на ЕС и на партньорство между участниците	4
3.	Оценка на напредъка, постигнат по основните предизвикателства.....	4
3.1.	Изменение на климата и чиста енергия	4
3.2.	Устойчив транспорт.....	5
3.3.	Устойчиво потребление и производство	7
3.4.	Опазване и управление на природните ресурси	9
3.5.	Обществено здраве.....	10
3.6.	Социално приобщаване, демография и миграция	12
3.7.	Бедността в световен мащаб	13
4.	Хоризонтални политики	14
4.1.	Образование и обучение.....	14
4.2.	Изследователска и развойна дейност	14
4.3.	Финансови и икономически инструменти.....	15
5.	Изпълнение на стратегията в партньорство	16
5.1.	Информирание, мобилизиране на заинтересованите страни и увеличаване на успехите	16
5.2.	Постигане на резултати	16
6.	Заключение	17

1. ВЪВЕДЕНИЕ

През 2005 г. Европейският съвет определи принципи, които да направляват Европа по пътя на устойчивото развитие. Тези принципи включват трайната необходимост за поощряване на икономическия просперитет, основан на иновационна, конкурентоспособна и екологично ефективна икономика, опазване на околната среда и подобряване на качеството ѝ и за насърчаване на справедливостта и социалното сближаване в солидарност с останалата част от света. През 2006 г. Европейският съвет прие обновена Стратегия за устойчиво развитие, която установява единен, последователен план за начина, по който ЕС да се придържа по-ефективно към тези принципи и към залегналата в Договора всеобща цел за устойчиво развитие. Планът съдържа седем ключови предизвикателства, които трябва да бъдат преодолени, ако Европа иска да продължи по пътя на устойчивото развитие и да запази сегашните равнища на просперитет и благополучие. Тъй като целите на Стратегия за устойчиво развитие могат да бъдат постигнати единствено в тясно партньорство с държавите-членки, бе въведен нов процес за преглед и отчет, който включва Комисията и държавите-членки.

Настоящият доклад за напредъка е първата равносметка, основана на този нов начин на работа. В него се прави преглед на постигнатото по пътя към седемте основни цели и се определят онези политически инициативи на равнище ЕС и държави-членки, които са допринесли за този резултат. Тъй като не е възможно да се представи съдържателна тенденция въз основа на едногодишни данни, 2000-та година е използвана като базова година за сравнение на напредъка в различните области.

Настоящият доклад представя кратък преглед на съществуващата ситуация¹. Той показва сравнително скромна напредък в реални условия. По-окуражаващо е разработването на инициативи на политиката както на равнище ЕС, така и на равнище държави-членки. Промяната в климата и устойчивата енергия, например, станаха основен приоритет в дневния ред на ЕС във вътрешен и в международен план. Този значителен напредък на политическо ниво трябва да доведе през следващите години до конкретни резултати в реални условия. Изглежда, че е налице нарастващо сближаване между различните участници по отношение на приоритетите: ЕС, държавите-членки, граждански и неправителствени организации и бизнесът все повече съсредоточават своите усилия върху едни и същи проблеми и работят заедно за постигането на едни и същи цели.

Равносметката на ситуацията служи за основа на дискусиите, предприети във форуми на различните секторни политики след световната среща на върха за устойчиво развитие през 2002 г. и в рамките на координирането на Стратегията

¹ Анализът на напредъка на Стратегията за устойчиво развитие се основава, по искане на Съвета, на различни източници: национални доклади, предоставени от националните координатори по Стратегията за устойчиво развитие, както е предвидено в стратегията; мониторинговия доклад на Евростат, базиран на показателите за устойчиво развитие, като 2000 г. е базова година за сравнение; работен документ на Комисията, както и независимо консултантско проучване.

за устойчиво развитие, относно необходимостта да се коригират насоката или скоростта на инициативите в областта на политиката с оглед адаптирането в дългосрочен план на целите и планираните резултати.

2. ОСИГУРЯВАНЕ НА СЪГЛАСУВАНОСТ МЕЖДУ РАЗЛИЧНИТЕ СТРАТЕГИИТЕ НА ЕС И НА ПАРТНЬОРСТВО МЕЖДУ УЧАСТНИЦИТЕ

Една от ключовите наложителни задачи на стратегията от 2006 г. бе да ангажира всички участници (ЕС, държавите-членки на национално, регионално и местно ниво, обществото и бизнесът) да работят заедно в партньорство, за да се съсредоточат върху едни и същи приоритети и да се опитат да постигнат съгласуваност между различни области на политиката. Това е дългосрочен процес, но опитът от първата година на изпълнение на стратегията показва, че неговото постигане е възможно.

Прегледът показва, че постигането на съгласуваност между различните области на политиката е предизвикателство на всички равнища на управление. На равнище ЕС основното предизвикателство е да се осигури съгласуваност между всеобхватната дългосрочна цел за устойчиво развитие, съсредоточена върху качеството на живот, справедливостта между поколенията и дългосрочната жизнеспособност на европейското общество, и средносрочната цел на Лисабонската стратегия за растеж, конкурентоспособност и работни места. Добър пример за съчетаването на тези средносрочни и дългосрочни стратегически цели е настоящият дневен ред в областта на енергията и изменението на климата. Единният пазар е друг пример, показващ как отварянето на пазара, когато е съпроводено със социални мерки и мерки в областта на околната среда, може да насърчава растежа и благополучието. Програмата на ЕС за по-добро регулиране също допринесе за съгласуваността между различни области на политиката чрез изискването си за систематична оценка на въздействието върху икономиката, обществото и околната среда на всяка важна инициатива на политиката.

3. ОЦЕНКА НА НАПРЕДЪКА, ПОСТИГНАТ ПО ОСНОВНИТЕ ПРЕДИЗВИКАТЕЛСТВА

Тук се прави преглед на ситуацията във всяка една от седемте приоритетни за Стратегията за устойчиво развитие области. Подчертават се действията, предприети на равнище ЕС и държави-членки за постигане на целите на политиката. Всички предизвикателства са взаимосвързани; следователно решенията по едно от тях се отразяват върху другите и се подкрепят взаимно.

3.1. Изменение на климата и чиста енергия

ЕС отбелязва напредък в намаляването на газовете с парников ефект и оценките сочат, че Общността ще постигне своите цели по Протокола от Киото, при условие че, докато икономиката на ЕС нараства, държавите-членки въведат и приложат възможно най-бързо предвидените допълнителни политики и мерки.

През 2005 г. емисиите на газове с парников ефект в ЕС-15 намаляха с 2 % спрямо нивото им, отчетено през базовата година за сравнение, определена в Протокола от Киото.

Постигането на целите от Киото ще изисква засилено използване на възобновяеми енергийни източници. В ЕС-27 потреблението на енергия от възобновяеми източници като цяло нараства със средна годишна стойност от 3,2 % през 90-те години, като достига 4,1 % между 2000 г. и 2005 г. Въпреки това увеличение, поради сравнително високия темп на растеж в брутното вътрешно потребление през 2005 г. дялът на възобновяемите източници достигна едва 8,5% от общото енергийно потребление. Средното годишно нарастване е недостатъчно, за да се достигне целта от 12 % от общото потребление до 2010 г. През 2005 г. дялът на биогоривата представляваше едва 1,08 % в ЕС-27, далеч под набелязаната за 2010 г. цел от 5,75 %.

На равнище ЕС в тази област на политиката бяха направени някои значими стъпки в поглед в бъдещето. Най-важната от тях е новата интегрирана политика за изменение на климата и енергия, приета от Европейския съвет през март 2007 г., която определя амбициозни обвързващи цели за намаляване на газовете с парников ефект, за възобновяема енергия и биогорива, които да бъдат постигнати до 2020 г. . Други инициативи включват план за действие за енергийна ефективност (октомври 2006 г.) и работа по улавяне и съхранение на въглерода².

Почти всички държави-членки са приели досега национални стратегии относно изменението на климата като отделна стратегия или като част от национален пакет от енергийни политики. Някои държави-членки създадоха специални служби и научни съвети по въпросите на изменението на климата (UK,SE). Някои поемат инициативи в областта на данъчното облагане. През 2007 г. бяха приети 23 национални плана за разпределения на квоти в съответствие с Директивата за търговия на емисиите, в които емисиите се намаляват до 1903,43 Mt годишно, вместо първоначално предложените от държавите-членки 2101,64 Mt.

Необходими са продължителни усилия за достигане на целите в областта на изменението на климата и енергетиката в определения срок. Това ще изисква непрекъснато внимание за успешното развитие на схемата за търговия с емисии, за насърчаването на възобновяемите ресурси и устойчиво използване на биогорива и разработването на стратегии и планове за приспособяване към изменението на климата.

3.2. Устойчив транспорт

В областта на транспорта Европа все още не е поела по пътя на устойчиво развитие. Между 2000 г. и 2005 г. изразходването на енергия от транспорта, използвано като индиректен показател за търсенето на транспортни услуги, е нараствало в ЕС-27 със средно 1,3 % на година, само малко под средното

² Съобщение от 10 януари „Ограничаване на общото изменение в климата до 2° Celsius: пътят до 2020 г. и след това“ и „Енергийна политика за Европа“.

равнище от 1,7 % на нарастване на БВП през същия период, като по този начин не показва никакви признаци на действително разграничение между двете.

В ЕС-27 парниковите емисии от транспорта продължиха да се увеличават между 2000 г. и 2005 г. със среден годишен ръст от 1,2 %. През 2004 г. вътрешният транспорт бе причина за 21 % от всички емисии на парникови газове в ЕС-15. Нарастването е с 26 % между 1990 г. и 2004 г., докато емисиите от повечето други сектори са намалели през същия период. Средните количества на CO₂, отделяни на километър от новите пътнически автомобили в ЕС-15 неотклонно намаляват между 2000 г. и 2004 г. със средно 1,3 % на година, но този темп на промяна е по-бавен от регистрирания през предходното десетилетие и не е достатъчен за достигането на предвидената стойност от 140 грама на километър до 2008–2009 г., нито на предвидената стойност от 120 грама на километър до 2012 г.

Целта за постигане на хармоничен преход към по-благоприятни за околната среда начини на транспорт не е постигната. От 2000 г. насам делът на автомобилния транспорт във вътрешния товарен транспорт в ЕС-27 продължава да нараства, макар и сравнително бавно, достигайки 76,5 % през 2005 г. Пропътуваните с лек автомобил пътникокилометри показват относително стабилизиране в ЕС-15, при все това достигнаха 84,8 % от целия вътрешен пътнически превоз през 2004 г. Насищането на пътната мрежа се увеличава.

Положително е, че бе постигнат напредък в намаляването на емисии на замърсители от транспорта, като между 2000 г. и 2004 г. бе постигната средна годишна стойност от 4,4 % за прекурсорите на озона и 4,2 % за твърдите частици.

Също така, въпреки нарастването на пътното движение, броят на жертвите в пътни произшествия в ЕС-27 и ЕС-15 непрекъснато намалява. ЕС-15 е на път да достигне предложената цел за намаляване наполовина на броя на смъртните случаи до 2010 г. в сравнение с 2000 г. ЕС-27 обаче леко изостава.

Някои от ключовите постижения в политиката на ЕС обхващат междинния преглед на Бялата книга за транспорта; Зелената книга за градска мобилност; приемането на регламенти относно определяне на по-строги стандарти за леките и лекотоварните автомобили (известни като нормите Евро 5 и 6); и предложения на Комисията за изменение на директивата относно качеството на горивата и Директива 2003/96 относно минимални акцизни ставки за дизелово гориво, и включването на авиацията в схемата на ЕС за търговия с емисии. Беше приет пакет от мерки за либерализиране на железопътния транспорт и беше ревизирана правната рамка за предоставяне на обществени транспортни услуги.

Държавите-членки предприемат редица действия за развитието на по-устойчив транспорт и благоприятни за околната среда начини на транспорт. Малко държави-членки (FI) имат транспортни стратегии. Други са включили устойчивия транспорт в други стратегии (напр. национално пространствено планиране, финансови стратегии (IE, IT). Различните инициативи се простират от пътни такси за камиони (AT) до модернизация на пътната инфраструктура и

данъчно облагане (BG). Някои държави-членки приеха данъчни мерки за стимулиране на намаляването на емисиите от парникови газове, насърчайки използването на по-малки и по-икономични превозни средства (DK, BE), алтернативни горива (RO) и биогорива (AT, BG), предоставяйки освобождаване от акцизи (DK), данъчни субсидии (HU) и финансови стимули (IT). Някои държави-членки въведоха местни ограничения на скоростта и схеми park-and-ride (AT, MA). Много от държавите-членки предприемат действия за насърчване на прехода към благоприятни за околната среда мултимодални транспортни системи (DK, HU) както за пътническия (CZ), така и за товарния транспорт (NL). Инициативите в областта на обществения транспорт включват схеми за инвестиране в железопътния превоз (национален, регионален и крайградски), пътни такси и специфични инициативи за насърчване на велосипедния транспорт. В областта на безопасността на автомобилния транспорт, някои държави-членки приеха национални стратегии за безопасност на автомобилния транспорт (CZ, GR), а други насочиха усилията си към засилени проверки на превозни средства (напр. BG) и стриктни системи за контрол на скоростта (FR).

Могат да се предприемат и по-нататъшни стъпки. Държавите-членки могат да предприемат такива мерки като насърчване на технологиите за ефективно използване на горивата, по-екологично задвижване и незамърсяващи околната среда средства за транспорт с по-ниско потребление на енергия; въвеждане на по-строги стандартите за емисии на замърсители и интензивност на парниковите газове за всички видове транспорт; продължаване на картографирането на шума и мерките за намаляване на шума от транспорта при източника; предприемане на действия в областта на градската мобилност и оптималното използване на логистиката; както и разработване на методологии за такси за използване на инфраструктурата.

3.3. Устойчиво потребление и производство

Трудно е устойчивото потребление и производство да бъдат надеждно измерени в широк мащаб. Въпреки това, основният показател „Производителност на ресурсите“ разкрива отделяне на потреблението на материали от икономическия растеж. Освен това, повече предприятия отчитат своите екологични постижения и броят на устойчиво създадените продукти и услуги на пазара бързо нараства. Но въпреки този напредък съществува неизползван потенциал. В Европейския съюз, например, средният материален интензитет е приблизително 1 kg/EUR, което е малко под този в САЩ, но два пъти по-висок от този в Япония³. Чрез икономически целесъобразен подход ЕС би могъл да спести поне 20 % от настоящото си енергийно потребление, което се равнява на 60 млрд. EUR годишно или на сегашното потребление на Германия и Финландия, взети заедно.

ЕС предприе редица инициативи за преразглеждане и насърчване на устойчивото производство и потребление: прилагане на елементите на екодизайн от Директивата за енергоемките продукти; плана за действие на ЕС за технологии за околната среда⁴ и продължаващата работа по система за

³ Доклад на ЕАОС „Устойчиво използване и управление на природните ресурси“, № 9/2005
⁴ http://ec.europa.eu/environment/etap/pdfs/comm_pdf_com_2007_0162_f_en_acte.pdf

проверка на технологиите за околната среда. Европейският съюз, с подкрепата на държавите-членки, продължава да работи за подобряване на екомаркировката и системите за наблюдение на околната среда. Но броят на продуктите с екомаркировка остава нисък и прилагането на схемата на Общността на управление на околната среда и одитиране (СОУОСО) е ограничено, като броят на регистрираните по схемата фирми се оценява приблизително на 5000 (от общо около 29 милиона фирми, действащи в ЕС).

Държавите-членки имат множество стратегии и планове за действие, които разглеждат аспекти от устойчивото потребление и производство. Съществуват редица обществени кампании и действия, насочени към насърчаване на устойчивото потребление, като например Ръководството за по-екологично живеене и кампанията „Всяко действие има значение“ в Обединеното кралство, училищни състезания, популяризиращи устойчивото потребление (АТ) и кампанията „Екологична отговорност“ (ДК).

Обществените власти в ЕС предприемат действия за насърчаване и подкрепа на социалната отговорност на предприятията (CSR). В Нидерландия властите създадоха фондацията CSR Netherlands за обмен на опит и познания. Компаниите, регистрирани на френската фондова борса, са задължени по закон да включват в своите годишни отчети данни за своята социална и екологична дейност.

Десет държави-членки са приели национални планове за действие за „зелени“ обществени поръчки, а някои са определили национални цели в тази област. В Нидерландия обществените поръчки трябва да бъдат 100 % съобразени с устойчивото развитие до 2010 г. Обединеното кралство прие план за устойчивост на обществените поръчки. Шведският съвет за управление на околната среда — компания, съвместно притежавана от централното и местното правителство и Конфедерацията на шведските предприятия — предоставя на обществени купувачи, желаещи да включат екологични критерии в техническите спецификации, експертиза, обучение и Интернет базирано приложение.

Държавите-членки активно насърчават нововъведенията в бизнеса и прилагането на технологии за околната среда. Бяха създадени съвместни правителствени и бизнес органи с цел увеличаване на възможностите пред бизнеса и разработването на технологии за околната среда (SE, UK). Някои държави-членки подобряват достъпа до финансиране за технологии за околната среда, включително финансови стимули (UK) и връчване на награди на фирми за иновация (IT). Словения създаде център за високи научни постижения в областта на технологиите за околната среда. Двадесет и една държави-членки разработиха пътни карти за изпълнение на плана за действие за технологии за околната среда (ETAP).

Но може да бъде направено още повече. Бъдещите действия включват прилагане на подхода на Интегрираната продуктова политика; укрепване на зелените обществени поръчки; преработка на схемата СОУСО и схемата за екомаркировка и насърчаване на научните изследвания в продукти и процеси на производство, използващи по-малко ресурси.

3.4. Опазване и управление на природните ресурси

Това предизвикателство обхваща редица различни области. Напредъкът към намаляване на цялостното използване на невъзобновяеми природни ресурси се измерва чрез единицата „вътрешно потребление на материали (ВПМ). ВПМ намалява със средно 0,8 % на година между 2000 г. и 2004 г., променяйки по този начин тенденцията на бавен среден растеж от 0,1 % на година между 1990 г. и 2000 г.⁵ Производителността на ресурсите е нараснала с 2,3 % между 2000 г. и 2004 г. Съществува известна стабилност в някои елементи на това предизвикателство, включително такива области като ефективност на ресурсите, горско стопанство и производство на отпадъци. Въпреки това някои под-показатели на биологичното разнообразие, като тенденцията в някои рибни ресурси, разкриват области, предизвикващи безпокойство.

Различна и сложна е ситуацията по отношение на специфични ресурси като вода, въздух и почва, както и във връзка с биологичното разнообразие и рибарството, като често липсват пълни данни за ЕС-27. От 2000 г. до 2003 г. повечето държави-членки, за които има данни, изглежда са намалили натиска върху водните ресурси, намалявайки извличането на подпочвени води. Не толкова ясна е ситуацията за повърхностните води. Известен напредък е постигнат в подобряването на качеството на въздуха с намаляване между 1990 г. и 2004 г. на вредните емисии от транспорта (прекурсори на озона, окисляващи субстанции и фини частици). С изменението на климата качеството на почвите продължава да се влошава, увеличавайки емисиите на парникови газове от почвата и такива рискове като ерозия, свличане, засоляване и намаляване на съдържанието на органична материя. Намаляването на рибните ресурси продължава да бъде проблем. Значителна част от рибния улов в управляваните от ЕС води е от популации, които вече са под безопасните биологични граници, особено за някои ценни видове (бяла риба). Тенденцията при популациите на дълбоководни и бентосни видове, като атлантическа треска, писия и морски език, продължава да е причина за безпокойство. Докато популациите на широко разпространени птици видове изглежда се стабилизират, скорошно проучване показва, че 15 % от видовете бозайници в Европа са застрашени и други 9 % са близо до статута на застрашен вид. Популациите на 27 % от европейските бозайници са намалели, а популациите на едва 8 % от видовете бозайници се увеличават.

Някои основни инициативи на ЕС за насърчаване на опазването на ресурсите и биологичното разнообразие включват: продължаващо прилагане на рамковите директиви за качество на въздуха и водата, както и на директивите за птиците и местообитанията; прилагане на новия Европейски фонд за рибарство; тематичната стратегия за опазване на почвите; инициативата „Прилагане на законодателството в областта на горите и процеса на управление и търговия“ (FLEGT).

Повечето държави-членки са предприели усилия за подобряване на управлението и избягване на прекомерната експлоатация на възобновяеми природни ресурси, особено в областта на селското стопанство, лесовъдството, рибарството, насърчаването на биологичното разнообразие, управлението на

⁵ Мониторингов доклад на Евростат за 2007 г.

водите и отпадъците. Всички държави-членки прилагат активно рамковите директиви за отпадъците, качеството на въздуха и водата. Акцентът на дейността, разбира се, е различен в различните държави-членки, като например новите държави-членки са по-загрижени за пречистването на отпадъчните води. Някои (АТ, DE) имат планове за действие в областта на суровините, които са насочени към подобряване на ефективността на ресурсите. Повечето са предприели специфични действия за спиране на загубата на биологично разнообразие и за определяне на области по Natura 2000. Държавите-членки значително се различават по отношение на своя напредък към целите, свързани с биологичното разнообразие и определянето на области по Natura. При все това, индексът, обозначаващ достатъчния брой обект, определени по директивите за местообитанията, достигна 93 % за ЕС-15 и 82 % за ЕС-25, като много държави-членки отчитат, че са завършили изграждането на своята мрежа, или са на път да сторят това.

Бъдещите действия би следвало да включат по-засилено вземане под внимание в политиките и програмите на тяхното въздействие върху биологичното разнообразие (включително при проверката на състоянието на общата селскостопанска политика); допълнително внимание върху прилагането на рамковите директиви за отпадъците, качеството на въздуха и водата; завършване на мрежата от защитени зони Natura 2000, както на суша, така и по море, и осигуряване на ефективно управление и финансиране на мрежата; увеличаване на ефективността в международното управление на биологичното разнообразие. Целта на ЕС за спиране на загубата на биологично разнообразие до 2010 г. и допринасяне за значителното намаляване на загубата на биологично разнообразие в света до 2010 г. няма да бъде достигната, освен ако не се предприемат решителни допълнителни мерки. Държавите-членки имат особената отговорност да съгласуват чрез подобро планиране използването на земята и нуждите на развитието с опазването на биологичното разнообразие и поддържане на функциите на екосистемите.

3.5. Обществено здраве

Европейците не само живеят по-дълго, но и през по-голямата част от живота си нямат сериозни здравословни проблеми. По-малко хора умират от хронични болести. Непрекъснато намалява броят на сериозните произшествия на работното място.

От друга, не толкова оптимистична гледна точка болести, свързани със начина на живот като затлъстяването и психическите заболявания, са все по-чест проблем. В зависимост от държавата, през 2003 г., между 30 % и 64 % от младите мъже на възраст между 25 и 34 години са били с наднормено тегло или затлъстели, както и между 12 % и 47 % от младите жени. Делът на лицата над 65 години, които са с наднормено тегло или затлъстели, е значително по-висок, като варира между 62 % и 80 %. Затлъстяването увеличава риска от диабет тип 2, сърдечносъдови заболявания, някои форми на рак, както и по-влошено общо здраве, дължащо се на болки в кръста и депресия. През 90-те години приблизителните оценки на преките разходи от затлъстяване в ЕС варират от 1 % от разходите за здравеопазване в Нидерландия до 3,1—4,2 % в Германия и 6 % в Белгия.

Тютюнопушенето продължава да поставя здравословни проблеми. През 2003 г. 26 % от европейците са били редовни пушачи — 32 % от мъжете и 21 % от жените.⁶

Що се отнася до психическото здраве, докато процентът на самоубийствата е намалял като цяло, годишният им брой от 60 000 превишава броя на европейците, загиващи в пътни произшествия. Около 11,5 % от европейците страдат от психични разстройства. Понастоящем проблемите, свързани с психичното здраве, струват на ЕС поне 3—4 % от БВП. Световната здравна организация предвижда, че след сърдечните заболявания депресията ще се превърне до 2020 г. във втората по значимост болест.

Неравенствата по отношение на здравето, измервани в разликата в продължителността на живота между социалните групи, варират от 4—6 години при мъжете до 2—4 години при жените. В някои страни тези разлики са значително по-високи (10 години) и в много държави пропастта изглежда се е увеличила през последните три десетилетия. Повечето от държавите-членки, които се присъединиха към ЕС след май 2004 г., имат значително по-лоши здравни показатели от държавите, които са членки отпреди 2004 г.

Докато повечето действия в областта на здравната политиката се предприемат на национално и местно равнище, ЕС е поел множество инициативи с пряко значение за общественото здраве — преглед на възможностите за общоприложимо етикетирание на храните и обозначаване на хранителната стойност; Бяла книга „Стратегия за Европа относно здравословните проблеми, свързани с храненето, наднорменото тегло и затлъстяването“; план за действие за борба срещу ХИВ/СПИН в ЕС и в съседните му страни; предложение за рамкова директива за устойчивата употреба на пестициди, както и нова стратегия на ЕС за здравето на животните през периода 2007—2013 г.

Държавите-членки активно работят по инициативи за намаляване на заболяванията, свързани с начина на живот, за подготвеност в случай на пандемия и за подобряване на боравенето с химикали. Държавите-членки не са отчели в подробности своите дейности в областта на законодателството относно храните и фуражите, хуманното отношение към животните, психическото здраве или намаляването на неравенствата в областта на здравето. На лице са ограничени доказателства за добро сътрудничество между министерства и между сектори по въпросите на общественото здраве.

⁶ Мониторингов доклад на Евростат за 2007 г. и източници на Комисията, както и международни източници, включително СЗО

Необходимо е ЕС и държавите-членки да продължат своите действия за ограничаване на настоящото нарастване на заболяванията, свързани с начина на живот. Необходимо е да се отдели трайно внимание на въпросите, свързани със здравето и околната среда (въздействие на химикали и преносими по въздуха замърсявания). Неравенствата по отношение на здравето, които продължават да съществуват в Европа, изискват по-голямо внимание както от страна на ЕС, така и от държавите-членки.

3.6. Социално приобщаване, демография и миграция

Една устойчива Европа трябва да изгради солидарност във и между поколенията, за да постигне общо подобряване на качеството на живот. Тревожно е, че 16 % от населението на ЕС е заплашено от бедност, като децата, самотните родители и възрастните са особено уязвими в това отношение. В много държави-членки интеграцията продължава да бъде предизвикателство, като в някои държави-членки безработицата сред неместното население постоянно е висока. Нивата на безработица сред младежите продължават да са високи, а в някои държави-членки големият брой ученици, които напускат училище предсрочно, представлява проблем.

Положителен елемент е, че безработицата като цяло е намаляла и има скромна напредък към постигането на социално и териториално сближаване, въпреки че съществуват значителни разлики в благосъстоянието между най-богатите и най-бедните региони на ЕС. Модернизират се системите за социална закрила с оглед на демографските промени. Увеличава се делът на жените като част от работната сила и нараства средната възраст, на която лицата спират да работят. Държавите-членки реформират своите пенсионни и здравни системи.

Отвореният метод на сътрудничество е основният инструмент за политика на ЕС в борбата срещу социалното изключване и бедността. Неотдавнашни инициативи включват нова рамка на Съвета за социална закрила и социално приобщаване; нова пътна карта за 2006–2010 г. за равенство между жените и мъжете и съобщение относно демографското бъдеще на Европа. През 2007–2009 г. ще бъде приложен обширен план в областта на политиката за законова миграция (включващ рамкова директива и четири специфични директиви).

Всички държави-членки са представили стратегии за социална защита и социално приобщаване за 2006–2008 г., включващи и трите области. Степента и етапите за достигане на демографските цели варират значително между различните страни, както варират и ответните действия.

По-нататъшната работа в тази област трябва да се съсредоточи върху постигането на по-голяма устойчивостта на социалната закрила, здравните и пенсионните системи в светлината на демографските тенденции. Като част от по-обширните стратегии за пазара на труда държавите-членки трябва да продължат да изпълняват мерки, които ще увеличат участието в пазара на труда на жените, възрастните и младите работници, както и на мигрантите. Моделът за съчетаване на гъвкавост и сигурност (Flexicurity), който предоставя балансиран подход към гъвкави трудови договорености едновременно с подходяща защита на лицето, се разработва като част от отговора на

държавите-членки на тези предизвикателства. Държавите-членки трябва да продължат своята работа по разработването на всеобхватни стратегии за обучение през целия живот, ефективни политики на пазара на труда и модерни системи за социална сигурност.

3.7. Бедността в световен мащаб

Има известно окуражително развитие в постигането на Целите на хилядолетието за развитие. Бедността в световен мащаб е намаляла с почти 4 % от 2000 г., което означава, че 134 млн. души са се избавили от крайна бедност. Делът на завършилите начално образование е нараснал от 78 % през 2000 г. до 83 % през 2005 г. Качеството и ефективността на помощите се подобрява. Въпреки това натискът върху устойчивостта на околната среда остава висок, особено достъпът до ключови ресурси като вода, дървен материал или обработваема земя, които могат да имат потенциално драматично въздействие върху средствата за препитание на най-бедните и да бъдат причина за конфликти.

От друга страна, 1 млрд. души все още живеят в крайна бедност. Нито един от развиващите се региони не е достигнал целта за намаляване на детската смъртност и една трета от всички деца в развиващите се страни са с поднормено тегло или със забавен растеж. Половината от населението в развиващите се страни няма достъп до подобрена хигиенна система. Приносът на ЕС-15 в ОПР/БНД, след ниско равнище около 2000 г., рязко се увеличи, като доведе до нарастване от 0,32 % до 0,44% между 2000 г. и 2005 г. Но този растеж спира през 2006 г., когато ОПР/БНД леко намалява до 0,43 % и ЕС леко изостава по пътя към междинната цел за 2010 г.

Постигнат е напредък в разработването на политика на равнище ЕС. През декември 2005 г. трите институции на ЕС одобриха „Европейски консенсус за развитие“, който поставя изкореняването на бедността в центъра на политиката на развитие на ЕС. ЕС е най-големият донор в света и неговата Стратегия за Африка поставя сътрудничеството с Африка като приоритет (Съвместна стратегия ЕС-Африка 2007 г.) ЕС също така е много активен в отношенията си със Средиземноморските държави посредством своята политика на добросъседство и в сътрудничеството си с Латинска Америка и Азия. Предприети са много нови инициативи на политиката за по-голяма съгласуваност и последователност на предоставянето на помощ.

Пет години след Световната среща на върха за устойчиво развитие (WSSD 2002) е постигнат само скромнен напредък по някои от нейните цели и задачи. Но ЕС и държавите-членки са поели ангажимент да насърчават активно устойчивото развитие по целия свят и да осигурят съответствие между вътрешните и външните политики на ЕС с устойчивото развитие в глобален мащаб. Това е особено широкообхватна цел и държавите-членки имат тенденция да се съсредоточават върху определени теми или географски региони, които са от особено важно значение за тях.

По отношение на размера на помощта все още е възможно постигането на междинната цел от 0,56 % от БНД през 2010 г., приближавайки се към набелязания от Целите на хилядолетието дял от 0,7 % от БНД до 2015 г.

Въпреки това е ясно, че са необходими значителни по-нататъшни усилия за постигане на целта. Продължават да съществуват много предизвикателства, включително: по-нататъшно разработване на използването на обща бюджетна подкрепа като механизъм за доставяне на помощ, справяне с нарастващото предизвикателство на екологичната миграция и вътрешно разселените лица; засилване на ангажираността на държавите-членки към инициативите за водата и горите; Гарантиране, че свързаният с околната среда елемент на устойчиво развитие се взема под внимание в достатъчна степен при разпределяне на помощта; работа по установяването на международна система за управление на околната среда, която да е в състояние да генерира устойчиво развитие и да осигури принос от страна на търговията към устойчивостта. За да може ЕС да допринесе значително за постигането на Целите на хилядолетието, от определено ключово значение е по-нататъшното сътрудничество и съгласуваност на помощта.

4. ХОРИЗОНТАЛНИ ПОЛИТИКИ

4.1. Образование и обучение

Образованието и обучението са предпоставки за по-добра подготовка на гражданите да постигнат целите на устойчиво развитие. В предела на Работната програма за образование и обучение 2010 г., рамка за европейски действия в сферата на образованието и обучението, държавите-членки постигнаха съгласие по пет основни показателя за сравнение, които следва да бъдат постигнати до 2010 г.: намаляване на броя на напускащите преждевременно училище, повишаване нивото на грамотност на 15-годишните и увеличаване на броя на завършилите горна степен на средно образование. Програмата цели да подобри качеството и достъпа до образование и обучение за всички. Все по-често държавите-членки намират отговор на тези предизвикателства и включват предизвикателствата на устойчивото развитие в своите образователни системи. Окуражително е нарастването в ЕС-25 на обучението през целия живот от 7,5 % през 2000 г. до 9,6 % през 2006 г. в светлината на целта от Барселона за достигане на 12 % до 2010 г.

4.2. Изследователска и развойна дейност

Изследванията и развитието на технологии са от основно значение за намиране на новаторските решения, необходими за постигане на реален напредък по седемте ключови предизвикателства. Данни от Евростат показват, че инвестициите в изследователска и развойна дейност като процент от БВП са в застой между 2000 г. и 2005 г., на ниво 1,9 % за ЕС-15 и 1,4 % за ЕС-25 през 2005 г., далече от целта на ЕС от 3 % от БВП до 2010 г.

Една от основните цели на Седмата рамкова програма за научни изследвания, технологично развитие и демонстрационни дейности (FP7), лансирана през януари 2007 г., е да мобилизира европейските научни среди за устойчиво

развитие.⁷ През 2007 г., първата година на изпълнение на програмата, 40 % от конкурсите за съвместни научноизследователски проекти са пряко или непряко свързани с предизвикателствата на Стратегията на ЕС за устойчиво развитие. Бяха предложени две съвместни технологични инициативи, „Чисто небе“⁸ и „Горивни клетки и водород“⁹. Работата по петнайсет работни технологични платформи и четиринайсет проекта ERA-Nets е пряко свързана с предизвикателствата на Стратегията на ЕС за устойчиво развитие. Комисията е разработила насоки за използване на данъчни стимули и обществени поръчки за насърчаване на инвестициите в изследвания, предприети от частния сектор, и е преработила своята рамка за държавни помощи за подпомагане на научноизследователска, развойна и иновационна дейност.

Доклади на държавите-членки показват, че повечето национални научноизследователски политики поставят научните изследвания и развойната дейност в услуга на седемте основни предизвикателства на Стратегията на ЕС за устойчиво развитие.

Комисията ще продължи своите усилия за поставяне на изследователската и развойна дейност в услуга на устойчивото развитие с оглед извличането на ползи от взаимодействието между Лисабонската стратегия за растеж и заетост и стратегията на ЕС за устойчиво развитие.

4.3. Финансови и икономически инструменти

За подкрепа на устойчивото развитие на равнище ЕС и държави-членки се използва голямо разнообразие от пазарни инструменти (данъци и системата за търговия с емисии) и пазарни поощрения в рамките на отделни политики (финансова подкрепа за изследователската и развойна дейност, иновации и демонстрации върху определени теми). Съществува по-голям потенциал за използването на пазарни инструменти.

През март 2007 г. Комисията прие Зелена книга за използването на пазарни инструменти за цели на политиката, свързани с околната среда и енергията. През 2008 г. Комисията ще направи преглед на директивата за енергийно данъчно облагане¹⁰ и ще започне да търси начини за идентифициране и постепенно премахване на субсидиите, вредни за околната среда. Комисията направи законодателни предложения за реструктуриране на данъчното облагане на леките автомобили¹¹ и за съгласуване на данъчното облагане на безоловния бензин и газьола, използван като моторно гориво¹².

⁷ Решение № 1982/2006/ЕО на Европейския парламент и Съвета от 18 декември 2006 г. относно Седмата рамкова програма на Европейската общност за научни изследвания, технологично развитие и демонстрационни дейности (2007—2013 г.) — съображение 29 и приложение 1

⁸ COM (2007) 315 окончателен.

⁹ COM (2007) 571 окончателен.

¹⁰ Директива 2003/96/ЕО на Съвета

¹¹ COM (2005)261.

¹² COM (2007)52.

Европейският фонд за регионално развитие и Кохезионният фонд са основните финансови инструменти на ЕС, които предоставят значителна финансова подкрепа за периода 2007—2013 г. за такива ключови области на стратегията за устойчиво развитие като изменение на климата (9 млрд. EUR) и устойчив транспорт (36 млрд. EUR). Кохезионната политика прилага принципите на устойчивото развитие за „участие на гражданите“ и „съгласуваност и управление на политиката“ чрез привличане на всички заинтересовани страни от всички нива на управление, както и чрез насърчаване на съгласувано разработване на политика в различните сектори.

5. ИЗПЪЛНЕНИЕ НА СТРАТЕГИЯТА В ПАРТНЬОРСТВО

5.1. Информирание, мобилизиране на заинтересованите страни и увеличаване на успехите

Стратегията на ЕС за устойчиво развитие може да действа ефективно и ефикасно единствено ако е правилно обяснена и изпълнявана на всички нива на обществото, ангажирайки гражданите, бизнеса и управлението. За постигането на тази цел както Европейският съюз, така и държавите-членки организираха събития за повишаване на информираността и конференции върху определени теми като изменение на климата, транспорт и национално здравеопазване.

Приносът на гражданите (включително и НПО) представлява конструктивен и критичен поглед върху изпълнението на стратегията. За пример служат местната Програма 21 и кампанията за устойчиви европейски градове. През май 2007 г.¹³ бе проведен форумът на Европейския икономически и социален комитет на заинтересованите страни, на който представители на различни обществени групи обсъждаха как гражданското общество може да достигне до конструктивни решения на проблемите, свързани с изменението на климата.

Предприятията и бизнес лидерите започват да осъзнават конкурентното предимство, което им дава устойчивият подход към бизнеса. Индексът за устойчивост Дау Джоунс¹⁴ показва, че регистрираните компании редовно надминават по достижения тези, които не са регистрирани по индекса. Бизнес лидерите предприемат нови инициативи — Групата на европейските корпоративни лидери и Европейският алианс за корпоративна социална отговорност са две такива инициативи, въвеждащи новаторски начини за подобряване на екологичните и социални резултати на бизнеса.

5.2. Постигане на резултати

През 2006 г. Стратегията на ЕС за устойчиво развитие установи нова структура на управление. През последната година държавите-членки определиха координатори по Стратегията за устойчиво развитие и Комисията създаде група на координаторите по Стратегията, която работи и с Европейската мрежа за устойчиво развитие (ESDN).

¹³ http://www.eesc.europa.eu/stakeholders_forum/index_en.asp

¹⁴ Лансиран през 1999 г. индексът за устойчивост на Дау-Джоунс е първият общ индекс, следящ финансовото състояние на водещите по отношение на устойчивостта компании в света.

Евростат допринесе за процеса на наблюдение на напредъка на базата на обширен набор от индикатори за устойчиво развитие, които понастоящем са в по-голямо съответствие с приоритетите и целите на обновената стратегия на ЕС за устойчиво развитие¹⁵. Индикаторите са редовно обсъждани с Евростат

Стратегията на ЕС за устойчиво развитие предложи да се въведат партньорски проверки на националните стратегии с цел по-доброто определяне и обмен на добри практики в процес на взаимно обучение. Комисията разработи наръчник и през 2007 г. финансира част от партньорската проверка на нидерландската национална стратегия за устойчиво развитие. Този преглед допринесе съществено за продължаващото прекрояване на нидерландската Стратегия за устойчиво развитие и има видимо политическо отражение. За 2008 г. са предвидени други проверки.

През септември 2006 г. Европейският икономически и социален комитет създаде Обсерватория за устойчиво развитие (SDO)¹⁶, която изготви становище, прието на 11 юли 2007 г., за двугодишния доклад за напредък на Стратегията на ЕС за устойчиво развитие. Комитетът на регионите изготви за приемане през есента на 2007 г. становище за обучението, насърчаващо устойчивото развитие.

Държавите-членки са в процес на осъвременяване на своите национални стратегии и планират да ги приведат в съответствие със Стратегията на ЕС за устойчиво развитие.

6. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Заклученията на Европейския съвет от юни 2006 г. поставиха началото на едно ново партньорство между ЕС, държавите-членки, гражданското общество и бизнеса, насочено към съвместна работа за достигане на целите на устойчивото развитие.

Настоящият доклад показва, че конкретният напредък е скромнен, но значително е напреднало разработването на политики, както на равнище ЕС, така и на равнище държави-членки, в много области, особено в сферата на изменението на климата и на чистата енергия. Приоритети, поставени в стратегията от юни 2006 г., продължават да са валидни. Както показват многото примери, съдържащи се в този доклад и приложението към него, необходимо е трайно внимание за изпълнение на целите във всички приоритетни области.

¹⁵ Списък на преразгледаните индикатори е представен в приложение към работния документ на службите на Комисията относно Стратегията за устойчиво развитие.

¹⁶ http://www.eesc.europa.eu/sections/sdo/index_en.asp